

Szörényi László: Előadás Márton Lászlóról. A Nagy-budapesti Rém-üldözés című regényének elemzése.

1985. szeptember 27.

<https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/27756>

Hangfájl: 439.mp3

Átirat

[00:00:01](#)

Szörényi László: ... 20-23 éves korában. Emellett műfordító, mégpedig igen kiváló műfordító, elsősorban a német barokkra és a német romantikára specializálta magát. Megjelent már egy Gryphius kötete, és nyomdában van, amire mindenkinek fölhívtam a figyelmét, nem tudom mikor fog megjelenni, talán karácsonyra, talán jövőre csak. Az egyik legfontosabb német romantikus mű, amelynek a hiánya a mármint, hogy magyar fordításban nem hozzáférhető az nagyon rányomja a bélyegét a német romantikáról formált ismereteinkre. Ez a Heinrich von Ofterdingen, a *Novalis* regénye, amitől hát azért többek között azért is riadtak vissza, mert hallatlanul nehéz nyelvi bravúrokkal teli és így tovább.

[00:01:05](#)

Na, mostan ezt azért is bocsátottam előre, mert nagyon érezhető az ő könyvén a német irodalom ismerete, illetve az, hogy a magyar irodalomban kortárs vagy idősebb írótól kipróbált, megpendített tematikát is, sokszor németre hangszerelve adja elő. Nem úgy, mint a Nádás Péter, aki egy tényleges Nyugat-berlini ösztöndíjas évének az élményanyagát, valamint egy sajátosan felfogott paródiaként, hol tiszteletteljes parafrázisként ható Thomass Mann modort használ akkor, amikor a nagy családregényében a [...] könyvében német színhelyeket vagy német szüzsét használ. Nem.

[00:01:53](#)

Valahogyan, számára ennek a kisvárosi, kisfejedelemségi barokk csodabogarakkal, alkímiával és iszonyatos Itália nosztalgiával teli Németország, valahogyan azt a német nyomorúságot jelenti, amelyet ugyebár a legadekvátabb képének érzem a maga irodalmi világán belül a kelet-európai és szorosán vett magyar nyomorúsága. Ez egészen világos a kötet felépítéséből is, ahogyan a német szüzséből eljut a konkrét Zugló, konkrét Budapest, konkrét Magyarország helyszínéig, illetve annak a városnak a végpusztulását, Budapestnek a végpusztulását rajzolja meg, amelyet ugye a szovjet és ebbe a sorrendbe és magyar laktanyák kerítenek.

[00:03:16](#)

Mi ennek a német romantikának a hozadéka nála? Gyakorlatilag, amikor már a jelzéseket az elején ugye megteszi, akkor el is hagyhatja. Tudniillik körülbelül azért van rá szüksége, hogy egy mélyebb és a német romantika által is ironikusan használt prózaváltozatot, mintegy betájéoljon az olvasó számára, az iránytűt beállítsa. Hiszen ezt a fajta prózát az angolok találják föl. Természetesen néminemű spanyol kezdeményezésekre.

[00:04:02](#)

Tehát amikor a *Csípőfogócska* című második írásban, ha nem csalódom, abban szerepel ugye a megszökött írnok, aki a titkos iratok tartalmzó ládikát átviszi a szomszéd fejedelemségbe, aztán ott temetkezési vállalkozó lesz. Följut végre életében először szabadként, látszólag szabadként, amikor éppen a nagyfőnök, a nemzetállam, a szomszéd fejedelem ugye elzárja az utat fegyveres katonákkal és ásatásokat végez, ki tudja miért? Szénért vagy római régiségekért? Akkor belehatol a bizonytalanságba, mert gyalogos azért átmehet, és akkor egyszer följut egy dombra. Emlékeznek erre a jelenetre? Kikeresem mindjárt, és hát látja maga előtt az egész világot.

[00:04:58](#)

Ez egyértelmű utalás Baltasar Graciánnak az *El Criticón* című regényére, amelynek a magyar irodalomban már van nem is akármilyen nyoma, hiszen Faludi Ferenc egy részletét ennek lefordította. A legfontosabb részét talán a *Mostani világ* címmel a nemes úrfi függelékében, mint Szauder József bemutatta, de ezt a részletet nem. Tehát nekik, Márton Lacinak volt elég bátorsága és kitartása ahhoz, hogy ennek az E.T.A. Hoffmann féle, ami nálunk a legjobban az ő műveiből ismert világnak az origójáig leásson, tehát lemenjen Athanasius Kircher-féle olasz barokkig, és titkos tudományokig, illetve az angol és spanyol barokk allegorikus regény, illetve az többféle ironikus kifordítás irányából először német jelzéssel, aztán már erre nem lévén szüksége magyar színhelyekkel dolgozzon. Ezt a részletet azért meg kéne keresnünk. Hát a könyvet különben úgy többnyire most ez a kifejezőmódja miatt érdekel, hogy hányan olvasták tehát, hogy mennyire bocsátkozzam részletekbe.

[00:06:33](#)

Résztevő: Hát sokan.

[00:06:38](#)

Azért nem árt, ha néha úgy, hogy a fele például ugye a társulatnak. Jó, tehát otthagya mindent. A szerephöz tartozó kelléket otthagya a hintóba.

[00:06:45](#)

Idézet Márton László: Csípőfogócska c. művéből

„Díszruhám, fővegem, pénzem út- és megbízólevelem ott maradtak a kocsiban, akárcsak a futárkazetta: mindez méltóságomé, nem az enyém. Ami köpönyegem és nadrágom zsebében volt: egy fekete fakocka (nekem volt szenvedélyem a kockázás, vagy zálogba kaptam ezt a kis fekete fadarabot valakitől egy emléketűnt farsangi mulatságon), hat birodalmi tallér (ezen a környéken elfogadják, csaknem két hétig lehet élni belőle), egy „Utoljára figyelmeztetem!” kezdetű levél (nem sokkal később méltóválaszt adhattam rá), zsebkendő, amelyre titkos jel volt hímezve (csillag, amelynek egyik ága villámban végződött)...”

Az visszatérő motívum, összeköti több történetét.

[00:07:34](#)

Ez a Jerikónak elnevezett városnak a címere, ahonnan az első 20 éves korában jött egy kisregényének az Alvilágnak vagy Álvilágnak, mert ilyen távirati stílusban írta ugye és mind a két értelmezést kijátssza. A főhőse szintén ezt a jelvényt hordja. Hát Jerikó annyira erős felhívóerővel rendelkezik, de annyira szimbolikus, értelmét nem kell magyarázni. Különös tekintettel arra, ugyebár, hogy Bata Imre, ha nem csalódom Csoóri Sándort baltázta le egyszer rettenetesen, valami Jerikó ügyben. Nem, nem. Azt őt alkoholizmus ügyben baltázta le. A hogy is hívják? A Mészölyt Jerikó ügyben valaki nagyon csúnyán, talán maga [...] Pál.

[00:08:27](#)

Ha nem csalódom, ahol a Mészöly valami jerikói trombitákat emlegetett. Ugye a [...] és már a trombita hangját se hallják, erre meggyanúsította azzal a [...] Pál, hogy ő trombitál, és össze akarja omlasztani a rendszert.

[00:08:41](#)

Na tehát Jerikó

... zsebkendő, amelyre titkos jel volt hímezve, kétélű kés, nyelében tűzkő gyertyacsonk, taplómorzsák, hüvelyknyi ceruzavég, ezeken kívül „Inguiomerosnak Újmódi Fűvészkönyve s Ásványleírásai” (keserű perceimbe sokszor lopott édes mellékízeket). És teltek az alkony előtti derű végső percei.

[00:09:02](#)

Na, és akkor most egy snitt, és bejön a Criticón nagy jelenete, mikor a, mármint a Baltasar Gracián analogikus regényé, amikor egy ilyen dombról a vándorok a regény hősei, azok egy csak megpillantják a világot.

[00:09:17](#)

Röptükben a földet súrolták a fecskék, a sűrűsödő fellegekből a hadba borult Földközi-tenger bontakozott ki, Szardínia Korzikához csapódott, a talján csizma sarkantyút növesztett, és a Marokkó felé menekvő Sziciliát pozdorjává tiporta, s az Archipelágosz méltóságteljesen örvénylett sötétkék ürében. Anglia sarjadzani kezdett, kibocsátott magából egy pöttöm Afrikát, amelyet az Ibér-félsziget, ez a felemás testen ülő mohó tökje, hamarost felszippantott. Dombtetőn álltam, lenéztem, a lapályon csillogtak már a cseppek. Megdördült az ég, még elég messze, valahol a barbárul tagolatlan Ázsiában.

[00:09:59](#)

Aztán kiderül ugye, hogy a szökésből nem lesz semmi, amikor a hivataltól szabadul ez az értelmiségi, akkor marad neki a szabad vállalkozás. Tehát, mint sírásó, illetve temetkezési vállalkozó belekerül megint egy hatalmi hálózatba és egy olyan kötöttségbe, ahol a pofáját még talán jobban be kell fogni, mint korábban. No, ez csak az egyik aspektusa annak a groteszk szorongató és pusztulásra ítélt világnak, amely a Marton minden írásából árad.

[00:10:32](#)

Tudniillik, ha van apokaliptikus író, akkor [...] az. Rokon világa az részben rokon a Hajnóczyéval. Csak míg a Hajnóczy, aki ennek a pokolnak a külső politikai, történelmi és a belső önpusztító oldalát is egyaránt ismeri, és hát egymásnak ugrasztja, az ellentétül valamifajta makacs és sokszor a hivatalos nyelv vagy a fontoskodó értekezés paródiájaként ható nyelvet használva keretezi be vagy a Szegedi szemle ezt a nyelvet, ezt végül is ezt a racionális kísérletet, szemben azzal a szörnyűséggel, amit leír.

[00:11:32](#)

Gondoljunk csak a, hogy is hívjákra a még nem is a legborzasztóbbra, tehát az emberi túlzásnak a magnószalagjára *Jézus menyasszonyával*, hanem a töprengésre. A fiú töprengésére, amikor a szivárványhoz kezdik átjuttatni a golyókat az elején. És akkor ő azon töpreng, hogy most a nőnek, akit ők taperolhatnak fakeze van, vagy nincsen. És hát teljesen racionálisan elemzi, hogy a fakéz az másképp reagálna meg lehet, hogy a nőnek nincs a keze, de örült, de gyűrűje van és örült nőknek ritkán van gyűrűje, satöbbi. Tehát álszillogizmusokkal és aztán egy logikai mozzanatot ragadtam ki ez a nyelv használatával is megragadható.

[00:12:02](#)

Tehát a gondoljunk egy sokkal korábbi novellájára, amikor az alkoholistának, amikor hasonló módon és ráadásul egy szolgálati szabályzatnak vagy egy kórházi rendtartásnak a precizitásával próbálja eldönteni, hogy miért szarták le a végét. Illetve, hogy az ő pénzére, amit a hogy is hívják ad, a hogy is hívják az ápolónak ad, annak borotvaszappan helyett miért ad neki a végéből lopott mosószappant borotválkozáshoz és így tovább.

[00:12:33](#)

Tehát a Márton Laci ezt az ellentétet nem használja. Tehát az ő apokaliptikussága az abban is megnyilvánul, hogy a témán túl maga a nyelvhasználat is, amelyet át meg átszőnek áldézetek és valóságos idézetek, de egészen más funkcióval, mint az Eszterháznál. Az a nyelv, mintegy simul vagy alkalmazkodik a témához. És ezért a perspektíva még alacsonyabban van. Még csak olyan fajta remény sincsen furcsa módon mint a Hajnóczynál, aki legalábbis a *Rorate caeliben* vagy egyebekben, vagy a *Rorate* csak a címe és egy-két novellában vagy akár az izének *A parancs* főhősének a tartásában vagy a vagy *A hercegben* vagy a *Dinamitban*. Hát megfarag valami szoborszerű ellenállást az egész rothadással szemben.

[00:13:36](#)

A rothadás Mártonnál az olyan alapvető bizonyosság a világ pusztulása ennek a világnak a pusztulása, ez eltűnése, a halálraítéltsége és a teljes valószínűtlensége, hogy erre különösebb poétikai eszközöket nem is vett fecsérelni ennek a bizonyítására. A legkísértetesebb története ebből a szempontból Budapest elsüllyedésének a rost története, *A rosta*. Amely különben a legjobb fajta sci-fi hagyományoknak megfelelően van megírva, a szerzőségi hagyományoknak megfelelően.

[00:14:20](#)

Amelynek hát az egyik, a science fictionnek egyik kedvelt ága ugyebár a világvége és az, hogy a bekövetkező katasztrófa, amelynek vagy a világ valamilyen pszeudotudományos okát, mint üstökösöt vagy atomkasztrófát vagy valami ehhez hasonlót vagy se, az hogyan hat az emberekre. És ugye minden napnak a [...] az mennyire nem képes valamifajta heroikus magaslatra emelkedni egy ilyenfajta hát végeseménnyel szemben, amelyet pedig hát évezredek jósolnak, és amely elvileg az emberiség jövőtudatának a kódjába bele van írva.

[00:15:07](#)

Hajnóczy vagy hát ő más nemzedék. Szóval, ami Hajnóczynak még saját élete folyamán szerzett fölismerés volt, az most Márton Lacit már, mint levegőt veszi körül vagy mint levegő veszi körül. Tehát sokszor vannak olyan kiszólásai, hogy ha visszajutok ide. Tehát van egy másik ilyen eltűnése, átfedése sztorija, ahol megint egy science fiction motívummal belekerül egy olyan időlukba vagy minek nevezem, tudományos [...] máskor is szokták jelölni, ahol hirtelen éppen már egy más időnek a törvényei érvényesülnek, mondjuk 100 évvel később vagy valami hasonló.

[00:16:03](#)

Ez persze mulatságosan, egy nagyon naturalistán, teljesen fölismerhetően megjelenített budapesti kocsmában történik, mégpedig a Vadász [...], amelyet nekem is van szerencsém ismerni. Elég undok hely a kisérdalatti végállomásánál, és akkor ott valami leesik, és akkor ő

lemászik az asztal alá, és ott mindenféle lábakat, amelyek először csak egy hasonlat erejéig teljesen külön világot képeznek, hiszen nem lehet tudni, hogy kikben folytatódnak fönt.

[00:16:32](#)

Aztán hirtelen ez a hasonlat átvált ebbe az időjátékba, hogy akkor ezek más térben és más időben is vannak, mint azok a fönt ülő gyanútlan lábtulajdonosok. És akkor úgy kezd kúszni attól a lábak által képzett alagútban, hogy nem mer előjönni, mert ki tudja milyen nyelven beszélnek már azok, akik 100 év múlva ülnek ennek az asztalnak a izén, hogy egyáltalán tudnak-e magyarul és éppen nincs nála szótár. Ugye tehát a 3-4 novellában is visszatérő motívum a visszafordíthatatlan kihalás és országpusztulás.

[00:17:05](#)

Na, most visszatérve tehát erre a *Rostára*. Nem jut eszembe most hirtelen, de segítsék hogy ha beugrik nektek, van egy ilyen olasz science fiction író, akitől először egy egész galaktika jelent meg. Hülye neve van neki. Valami olyasmi, mint a Faramundo izé [...] vagy micsoda. Costa Ricában vagy nem tudom hol. Szóval valami efféle. Malabaila! Megvan, tudtam én! Be kell mondani az egyik szót. Malabaila. Guisepe Onorato Malabaila.

[00:17:48](#)

Neki van egy története Velence elsüllyedéséről ugye, de hát amely csak részben környezetvédő vagy a valóságot tükröző sztori, mert számára is az a fontos, hogy egyszerre csak luk támad a világon, ez esetben Velence alatt, és úgy lassacskán hol ez a negyed hol az a negyed süllyed el és tűnik el visszavonhatatlanul és a semmi van alatta. Ezek a jó katasztrófasztorik, amelyek a science fictionben tulajdonképpen valamennyien a Welles-i vonalat követik, hiszen a *Világok harca* vagy *Az időgép* az, amely először teremti meg ezt a nyomasztó légkört. Azok mihelyt azzal a technikával operálnak, hogy az elképzelhetetlen biblikus katasztrófát a lehető legközöségesebb körülmények közé helyezik.

[00:19:01](#)

Tehát itt is, hogy ha megnézzük a *Rostát*, akkor először eltűnik a Bosnyák tér egyik fele, de a másik felén még tovább árulják a dinnyét. És nagyon éleselméjű megfigyeléssel mondja, hogy a dinnyeárusok egy része a tér másik felének az elsüllyedésére úgy reagált, hogy kezdte osztogatni ingyen a dinnyét a másik része úgy, hogy fölemelte az árát. Ezekről álltak sorba. Ugye, mert a dinnye az nem komoly [...].

[00:19:41](#)

Úgyhogy és természetesen hát a hatóságnak vagy egyáltalán valakinek valamit kéne csinálni ez esetben a rendőrség lezárja az utat és más nem történik. S aztán megint hol ez a darab válik le Budapestből hol az és tűnik el a semmibe. Na, most azt is lehetne mondani erre persze, hogy nem történetfilozófiáról van szó, hanem ontológiáról. Ezt csak akkor lehetne mondani, hogyha

ez a Budapest sztori korábbi lenne, mint az a halas történet, ahol ontológiára van előadva a dolog, ugye. Valami szadista horgász.

[00:20:12](#)

Sztorinak a neve *A horog*, ugye. Szadista horgász az kifog egy csomó halat és bedobja őket egy bűdös hordóba, aztán ott újra onnan horgássza ki őket újra. Az utolsó halnak a monológját halljuk, aki hát megpróbálja megérteni azt a világot, amely áll egyrészt abból a világból természetes, tehát a vízből. Aztán a bölcsek mondják, hogy van a semmi ezen kívül. Hát ez ugye a levegő, ami a mi világunk amelynek a partjára ő gyakran eljut és hogy kiszagol, tehát nem tud mit csinálni, úgyszólván visszamegy.

[00:20:48](#)

És vannak aztán ilyen közvetítők a semmi és a valami között, ezek a horgok. Amelyen olyan állatok lógnak, a giliszták, amelyek hát már régen kipusztultak az ő vizükből és már csak ilyen kis vizicsiborok vagy nem tudom, micsodák vannak. Úgyszólván a fincsi falatokat azokat lerágdossák általában az ízéről, de a gilisztának már olyan mítosza van, hogyha már nincs is giliszta a horgon, akkor is a horgot is magukba bekapják. És ő töpreng azon, hogy hát, hogy a francba lehet az, hogy olyanok, akik egy életen át már míg meg nem döglenek ott küszködnek lent akiket visszadobtak a horgászok és meg van sebezve a szájuk, tehát már a csibort se tudják megenni, azok még mindig újra rámennek a horogra.

[00:21:30](#)

És a horognak a hogy is hívják azt csinálják, a horognak a metafizikáját, hogy hát biztos jót akarnak nekünk azok, akik horgásznak, hogy biztos közvetítenek valami magasabb létformába akarnak minket emelni. És ezt még akkor se tudja levetkőzni, mikor már bedobták a hordóba, mikor álhorizontot képeznek egy bűdös pocsolyában neki, ahol tudja azt, hogy ez egy álvilág.

[00:21:56](#)

És itt beugrik különben az, hogy a kötet összeválogatásánál nagyon ügyelt arra, hogy az egymásnak felelgető motívumok összekerüljenek, mert ez ugye több mint 100 oldallal azután van, ahol volt az első történet, amelynek *Aalvilaag* nevet adott, és amelyet álvilágnak és alvilágnak is lehet olvasni, az kap egy másfajta fénytörést ezzel összefüggésben. Ugyanilyen motívum volt az előbb kiemelt Jerikó jelvény, és így tovább.

[00:22:28](#)

És most mi a különbség? Szóval végül is kezdő íróról van szó, tehát mégpedig olyanról, aki egészen biztos nagyon jó már most és hát ha így folytatja így nagyra viszi. Tehát a kötődések azért nagyon erősen érezhetők természetesen. Szóval ilyen fajta gondolkozásmód Karinthyra emlékezteti az embert és meg is érzi az ember a [...] és próbáljuk akkor ezt kicsit körbe tapogatni. Karinthynek a *Capilláriája* végül is hasonló ötletre épül. Csak ott nem a hatalom és

a magánélet vagy az egyedül létezésnek a parabolája, hanem a férfi-nő viszony, illetve a kultúra értelmezés. Azoknak a kis bullokoknak a sorsa, akik maguk azt hiszik, kis lények ott a tenger alatt ilyen korallzátonyszerű szigeteket építenek, hogy amit ők csinálnak, az öncélú, a bullok életnek van értelme, és majd egyszer kijutnak a fényre és a túlvilágra, ami megint olyan, mint a semmi a hogy is hívják a falnak(?).

[00:23:48](#)

Mindig jönnek aztán a nők, akik óriásnők és akik egyszerűen nemi szerv gyanánt használják vagy tenyésztik ezeket a bullokokat, mert egymás között élnek boldog társadalomban. Csak hát nő nő nem tud megtermékenyíteni a szocializmus azon fokán, vagy a fejlődés azon fokán és ezért a bullokokat, mint ilyen kis lényeket tenyésztik és hát használják arra, amire lehet és aztán [...]. Tehát ez a Karinthy nőkről alkotott nem túlságosan hízelgő véleményének egyik erőteljes kifejezése.

[00:24:26](#)

Még néhány más magyarázat is lehetséges, hogy ennek a dolognak van köze ehhez az eltorzult világvégi hangulathoz, amely tehát a Hajnóczy és a Márton Laci rokonságával próbáltam jelezni. Az a Mező Ferencnek a különben nem túl elmevidámító, de némely motívumával elgondolkoztató kétrészes tanulmány [...] az úgynevezett [...] című folyóiratban olvasható. Aki észrevesz valami nagyon fontosat a Hajnóczy egész világában, ugye különös tekintettel a [...], hogy van egy női világ, egy pszeudotársadalom, amely a férfit részben ápolgatja, részben eltörli, lehetetlenné teszi, és ezért torz irányba tereli az egész társadalmat. És a Mező az ilyenfajta szimbolikát lát az Isten-Szűz Mária-fiú viszonyban, és amely a kisregény közepén abban a torz imában csúcsosodik ki.

[00:25:39](#)

Na, most Márton Lacinál ez a kérdés megint érdekesen más megoldást nyer, de ez egy kicsit mondjuk később, mert akkor zárjuk le a lavórt, illetve a hordót, amelyből ez a hal ki lesz húzva a végén.

[00:25:53](#)

Ismerjük, ha máshonnan nem, Eszterházy idézetéből a híres lavórt, ugye amely Kelet-Európa. Ütött-kopott és tengernek kell tartani és süket dumát harsog közben a hangszóró, miközben mi úszkálunk a hordóban. Ezt ő valamikor a Symposiumban jegyezte '68 körül. Aztán megjelent a Kelet-Európaiak kötetében és Eszterházy a Kis Magyar Pornográfiában a [...] teljes egészében megidézi.

[00:26:28](#)

A Márton-féle kötetnek a szövegösszefüggésében nyilvánvaló, hogy ami ontológiának tűnik és rejt bizonyos vagy hordoz bizonyos rokonságot a Karinthy hajdani ötletével. Illetve a wales-i

világnak azzal a Karinthy-féle látomásával, amit a legsikeresebben villamosított meg a [...] ez egy kicsit más ügy. Arról is egy érdeemes beszélni, mert a Szatmári Sándor az egyik legmértatlanabban elfeledett író manapság. Az nála politikai és történetfilozófiai jelentést nyert. Na, most már mondtam a nők a nőkkel kapcsolatos motívumok érdekes és eléggé furcsa sorát.

[00:27:27](#)

Hát először is egy alapmítoszt, mégpedig az Orpheuszét, amely hát a síron túl tartó szerelemnek a különösebben ismertetésre nem szoruló története. Azt nemcsak, hogy a saját modorától eléggé eltérő módon állandó közbeszólásokkal adja elő. Mondván, hogy hát ezt úgyis mindenki tudja, meg ez emlékeztet valamire, és minden emlékeztet valamire, de ez különösen. Tehát nem írják természetesen az Orpheusz nevét, de egyértelmű.

[00:28:19](#)

Csak hogy éppen az Euridiké helyett egy kígyót hoz vissza az alvilágba a szerelmes férj, vagyis már nem férj, hanem kígyó tulajdonos. És láthatatlan vitapartnernek mondja, hogy hát persze vannak kényelmetlenségek a kígyóval ugye, mert hát az nem lehet elmenni sétálni meg lóversenyre meg nem tudom még hova, mint egy feleséggel. És akkor közbeveti a láthatatlan vitapartner, hogy hát persze kóitálni sem lehet vele. Na de azt lehet! - mondja az új Orpheusz. Hát a szája tágul. Na most ugye mint ez a híres vicc, amikor az Arisztid kuplerájba megy és nem tudom ismeritek-e akkor viseljétek el.

[00:29:02](#)

Mondja neki a izé a madame, hogy: - „Gróf úr de rég láttunk! Érkeztek, gyönyörű új dél-arábiai lányok.” „Fúj!” - mondja nemes egyszerűséggel Arisztid. „Na de hát gróf úr, bocsásson meg! Tényleg rég volt itt már nem emlékszem, szóval a néger fiúk.” „Mocskos disznó! Minek néz maga engem? Azonnal itt hagyom az intézetet!(?)” „Gróf úr ne haragudjon az Isten szerelmére! Se fiú se lány, tehát még mit mondjak? Dán dogok is vannak.” „Ide figyeljen maga állat! Azt mondja. Ha nem hagyja abba a sértegetést, akkor azonnal elmegyek.” „Hát gróf úr, ne haragudjon, hát mindent megpróbáltam! Próbáljon tán célozni rá, hogy milyen kívánságai vannak.” „Na, mondja, mi újság halakban?”

[00:29:55](#)

Szóval ez a vicc jutott eszembe, és nyilván szerintem a Márton Lacinak is ez jutott eszébe, mert különben ez a kígyó ez nem lött volna benne. A kígyó különben ez megint [...], mert később is visszatér és át- meg átmegey különböző deformációkon. Ha nő szerepel szexuális vonatkozásban, akkor annak legfeljebb a melle érett, és hogy mondjam viruló, de az meg annyira, hogy el kell fűzni és a nő szégyelli, alul viszont petyhüdt. Úgyhogy a torzságnak a, no persze a férfiakról sincs különösen jó véleménye, mert pártatlan. Pártatlan.

[00:30:40](#)

Ugyanezen, szóval alul, alsó felső nőnek a partnere az Albinó nevű legszörnyűbb figura az első történetben, aki nemcsak annyiban albinó, hogy hát a festék hiányzik a bőréből, és ezért hát betegesen sápadt. Hanem átlátszó a teljes teste, és éppen ezért időjós és börzegépnek használja őt ez a kis német fejedelemség, ahol a beleit és a máját és a lépét és a tüdejét vizsgálják távcsővel és mikroszkóppal. És ebből jósolják meg, hogy lesz-e eső Indiában és vihar és megtáviratozzák Londonba, hogy a hajók merre hajózzanak, és persze közben éheztetik, verik, megalázzák satöbbi. Az allegória nyilvánvalóan az értelmiség egyáltalán nem rózsás helyzetére utal, amely, de az ötlet óriási! És szóval a... Na, itt ez megint nagyon fontos.

[00:31:43](#)

Szóval Hoffmant is lehet úgy olvasni, akire nagyon emlékeztet és aki mélyen megihlette, vagy az Algo.. vagy Hoffmann-i világot, amit kevesen próbáltak azért Magyarországon. Kemény Zsigmond próbálkozott vele az ötvenes évek elején ugye kisregényeiben. Jókai némelykor, de Jókai általában franciásan agyon csapja a Hoffmann-i...

[megszakad a felvétel]

[00:32:12](#)

Ehhez hasonló, tehát ez a vándor papnak a megölése, aki aztán visszajön, és ugye elviszi a gyilkosát a folyóba. Most nem jut eszembe a címe. Tehát ez a *Torony árnyéka* című novelláskötetben lévő Babitsot. Azok azért egy kicsit mahék(?) ehhez képest és tehát már csináltak és Babits túlfurfangoskodja ezeket a sztorikat. Na, most nyilvánvaló a Hoffmann olvasatának is van egy abszolút társadalmiasítható, politikai, politizálható válfaja. Tehát itt az a bizonyos marxi-engelsi német nyomorúság mert ezen uraknak nagyon kedves olvasmánya volt a hogy is hívják, Hoffmann. Csak ők mondjuk a Heine szemével olvasták tehát, hogy a Heine is ezt a borzalomnak a politikai szatíra felé hajló ágát aknáztta ki a Hoffmann-ból.

[00:33:07](#)

De azért azt és aztán azt Márton László [...] és fordító is tudja jól, hogy a létezés eleve elátkozott randa volta az nagyobb téma talán, mint a körülményekhez kötött randaság. Na, most egy kicsit körülményesen mondtam. Tehát meg kell találni az egyensúlyt abban, hogy ne higgye az olvasó, vagy az író maga ne higgye azt, hogy adott körülmények megváltoztatásával a szatíra vagy az undor tárgya megszűnik, és akkor megint visszaalakul valami normális közepes elviselhető hétköznapi idilli világgá az, ami sarkából kifordultan jelentkezik egyébként.

[00:34:11](#)

Tehát már az albino történetben, amelyek a legkorábbiak, 20 éves korában írt. Látszik, hogy ez a két tendencia küzd benne. Tehát az albino, aki szülei átka, mert hiszen szörnyszülött, a szülei szolgáltatják ki a körülményeknek és hozzák megalázó helyzetekbe, mint házi tanítót vagy

rabszolgát, vagy mint ilyen időjós gépet és így tovább. És az albínónak nemcsak azért kellene szabadulnia ebből a helyzetből, hogy legalább a szabadságnak azt a torz formáját elérhesse, ahol a végén aztán halálában ismét találkozik gyerekkori cimboráival, aki hogy is hívják. A milyen fingóval?

[00:34:55](#)

Résztevő: Dallamszellentő

[00:34:58](#)

Dallamszellentő. Na, most különben ez egy olyan [...] dolog, mert nekem volt egy osztálytársam, a Medveczki, aki víruskutató lett, aki több szólamban tudott fingani. És hogyha épp olvastam, nagyon sokszor éreztem azt, hogy rokon lélek [...]. Medveczki mindig előre be is jelentette, hogy most egy édes bús következik és akkor következett. Azt mondja, most egy kurucos. És ilyen hogy mondjam csak szóval ilyen korrespondans alapon csináltunk [...] mert színeket mondtam, hogy most akkor lila lesz és akkor tényleg valami színérzet is keletkezett. Legalábbis bennünk, mert szuggerálva voltunk. A Bártoczkai(?) tanár úrban, a fizika tanárunkban egész más keletkezett és utána kivágta a tereméből a hogy is hívjákot a Medveczkit. De még azt is meg tudta, hogy rezgett az egész padosor, amibe ült. Szóval, tehát modulálni tudta, mint egy orgonát. Fantasztikus volt. Sőt mi több [...].

[00:36:03](#)

Na de hát ez csak ilyen mellékes adalék a szellentéshez. Tehát ezt a torz világot veszi el, amiben mégis valami kaland és szabadságnak a látszata kijutott neki és hát kerül bele egy végletesen rabszolgai helyzetbe. Ahol csak ez a lekötött mellű és hervadt alsó keblű ahogyan finoman mondja leányka ígéri egyszer meg, hogy majd jó lesz hozzá, de akkor is menet közben megjön a papa és a dolog elhasználódik, mert őt másnap éppen megmérgezik és elküldik Rómába.

[00:36:41](#)

Na, most visszatérve tehát az alapkérdésre. Egyre inkább, ahogy én hiszek abban, hogy a sorrend itt ugye szándékos és az előre haladásnak van értelme a visszakapcsolódó vagy egymásba kapcsolódó motívumoknak van jelentésük, hogy a végén beletorkollunk egy Eszterházys megoldású históriába a vége előtt pontosabban. Mert aztán jön a *Konzervcsukó*, ami nagyon sajátos.

[00:37:15](#)

Nevezetesen egy ugye ilyen kiadói előszóval ellátott, kiadói utószóval ellátott, szóval nem kiadói, különben emlékbizottság ez fontos! Ellátott paródiába, hogy akkor valódi elemeket használ föl vendégszövegeket és József főhercegnek, aki valóban foglalkozott cigány nyelvészettel és a Visot- Wlislöcki Henrik nevű lengyel származású magyar ciganológussal, aki különben örült volt, nagyon derék ember. A végén annyira beleszeretett a szakmájába, hogy

valami balkáni cigánykaravánhoz csatlakozott, akik följöttek akkor egy időbe azt hiszem Krassó-Szörény megyébe és eltűnt.

[00:38:18](#)

Soha többé nem tudnak róla semmit. Szóval fantasztikus cikkeket írt a cigány folklórról. Valamikor még a Pallas lexikonnak főmunkatársa volt és ő volt a tulajdonképpeni, amit itt emleget az író, az Albert főherceg segédjének, a újságírónak, az újságíró papájának a személyében, aki a tulajdonképpen a nyelvészeti részt kidolgozta, ő ezt megcsinálta és aztán egyszerűen fölszívódott. Úgyhogy a jóisten tudja lehet, hogy más néven más országban még sokáig élt. De egyszerűen Magyarországról eltűnt, ha jól tudom. Tehát ez nem érdekes, csak azt mondom, hogy a hát ez az Albert főherceges sztori ez nagyon sok igaz elemet tartalmaz és ennek meg kell keresni a jelentését. Tudniillik itt más szesszel használ idézetet vagy álidézetet, mint teszi akár a címadó novellában ebbe a *Nagy-budapesti Rém-üldözés*ben, ahol valóságos idézeteket torzít el egy generalizált álbarokk fordítási modorban, illetve valóságos idézeteket tulajdonít teljesen ellenkező szerzőknek, mint például Ovidiusnak és ehhez hasonlók.

[00:39:35](#)

Vagy másképp dolgozik az elején is, amikor valódi Goethe részleteket épít be a mit tudom én a [...] a hogy is hívják amikor a szénaboglyánál a szénaboglyába való beszélgetésbe. Itt paródiát használ és egy mai reális Budapest-szegedi vonatútnak az eseményeit nyilván abból az időből, amikor hát elég régen járok ide, amikor tényleg másfél órákat késtek a vonatok, mert valahol Gyömrő és Szeged között [...] fölszedték. Meg egyszer itt Balástyánál szedték föl a sánt nem tudom miért és akkor itt állt másfél órát vagy kettőt és nem lehetett bejönni. Csak egy ilyen mindennapi esemény.

[00:40:17](#)

Ráadásul olyan parodisztikus poétikai hangsúllyal, ami a hogy is hívják a [...] a híres tanácsára emlékeztet ugyebár, hogy a kormányprogramot kell olvasni, mielőtt az ember, hogy inkább menetrendet kell olvasni Magyarországon, mert az legalább igaz. Ugye. És akkor ment ebből derül ki az Albert főherceges sztori másik ágán, hogy még az se igaz, semmi sem stimmel. Tehát bekövetkezett az a valószínűtlenség, illetve valószínűség, hogy miközben a vonat rohan egyszerre csak belecsöppenünk Albert főherceg agyába. Amely elég kicsi ahhoz, hogy Magyarország beleférjen, és elég üres ahhoz, hogy a mai Magyarország férjen bele.

[00:41:06](#)

És akkor ez a kettősség egymásra kopírozódva jut el valami furcsa dologba, ami átfordítja az Eszterházytól kölcsönzött, tehát az Eszterházy mintájára megalkotott előszót. Az előszót, ugye hát, ami az Eszterházy *Termelési-regényében* különben utószó. Tehát a kiadó felszólítja a pajtásokat, hogy ha tanulságosnak találták, akkor írják meg az Ifjúsági könyvkiadó címére satöbbi. Ami ilyen szerepelt, hogy az ötvenes években minden könyvben. Itt, ugye az elején a kiadó leadja a legszintisztább rákosista ideológiát.

[00:42:04](#)

„Most, amikor az új és a régi világ elkeseredett harcot vívnek egymás ellen, ezekben a bonyolult időkben arra törekszünk, hogy okos, derűs könyvek legyenek a kezekben, és a szemedben ezeknek visszfénye lobogjon. A kultúra frontján is le kell csapnunk a dekadens, idegbeteg reakciók aknamunkájára. Fontolóra kell vennünk, hogy a történelem határozottan és világosan kimutatta, hogy a humanizmus logikája nem tud eljutni a frakkot öltött sakálok és pénzcsörgető disznók tudatába. Csakugyan, számít is nekik a humanizmus? A kövér, cilindres pókok zsványmaterializmusa ma már nem is takarózik a vallás vagy filozófia foszladozó rongyaival. A győzelem természetesen az új világé lesz, ennek azonban az a feltétele, hogy a múltat maradéktalanul kitöröljük tudatunkból. Ne feledjük, hogy a burzsoá tudománynak a történelmi múltra vonatkozó igazságai a kiöregedett kokotthoz hasonlítanak, aki az ártatlan leánykát utánozza.”

[00:42:51](#)

Hargitai Sándor Pál a nagy marxista filozófus írta ugyebár Benda Kálmánról, aki kiadta a magyar ökológusok acta (?) anyagát, amelyből kiderült, hogy az [...] jelentő volt, hogy azt írta róla, hogy Benda Kálmán a burzsoá objektivizmus mocsarába süllyedt és hagyta magát félrevezetni a [...]. Azt mondja, tehát: „Nekünk nem az számít, hogy mit mondanak az okmányok. Okmányt hamisítani mi magunk is tudunk.” Ezt írta.

[00:43:24](#)

„Hanem az számít, hogy mit mondott Kun Béla. Kun Béla pedig azt mondta, hogy Martinovics a mi [...] összefüggésben is, csak erre szegény Sándor Pál nem gondol.”

[00:43:41](#)

Tehát. *„Ne feledjük, hogy a burzsoá tudománynak a történelmi múltra vonatkozó igazságai a kiöregedett kokotthoz hasonlítanak, aki az ártatlan leánykát utánozza. Különösen arra kell vigyáznunk, hogy a rágalmazó, hazug és dekadens művek, amelyek a magyar néptől amúgy is idegenek, és idegbeteg, zavaros formák martalékává lesznek, nyilvánosságot ne kapjanak. Rendet kell teremtenünk a fejekben, hogy a koponyák mélyén az érzelmek és az elvek a szocialista rendnek megfelelő módon determinálják egymást. A magyar népnek tiszta proletárkultúrára van szüksége, hogy végre fölocsúdjék évezredes kábulatából. Néhány éve még szégyen volt magyarnak lenni, de ma már mindent elkövetünk, hogy visszahódítsuk a világ dolgozó népének eljátszott bizalmát.”* Ezek ez szó szerinti Rákosi idézet.

[00:44:29](#)

Ez izé vegyes szöveg, szóval valamilyen kiadó is mondta, valami a [...] elvtársból van, de ez Rákosi.

[00:44:38](#)

„Ehhez járul hozzá szerény munkájával a szerző. Legnagyobb érdeme, hogy egy percig sem hagyja kétségben olvasóját: a jót a rossztól egyértelműen szétválasztja, fiatal, izmos irodalmunk dicsőségére. A szöveg közléshez” - na most jön egy csodálatos, ugye az én szívemnek különösen, mint egy delfinológusnak(?).

[00:44:54](#)

„A szövegközléshez általános irányelvként az akadémiai kiadási szabályzat követelményeit vettük figyelembe; a szerző minden stílbeli különösségét megtartottuk, viszont az interpunkciót és a helyesírást mértéktartással korszerűsítettük. Mivel türelmetlen korunk nem szeret a részletekkel bibelődni, a szöveget körülbelül az egyharmadára rövidítettük, anélkül hogy lényeges eszmei mondanivalója, színes, fantáziadús logikája csorbát szenvedett volna. Ezt leszámítva kiadásunk teljesnek tekinthető. Néhány divatjamúlt vagy oda nem illő kifejezést átfogalmaztunk, ezeknek száma csaknem elhanyagolható. Egyéb okokból is kénytelenek voltunk egy-két bekezdést elhagyni, helyüket kipontoztuk legjobb tudásunk szerint..”

[00:45:38](#)

Végül még vegyél egy falinaptárt jövőre és akkor következik a kettős történet. Tehát az újságíró riportja Albert főherceggel, amely nagyrészt a Király könyve vagy milyen című örületes kiadványa, sokan írtak különben, csak [...] és talán, de az igen, meg a meg talán még Bródy is, tehát ezek egy-egy ilyen riport félével. Egyébként hát népszerű újságírók hada csinálta és hát a király, tehát Ferenc Jóskának nem tudom hányadik évfordulójára készült ez a millemium [...]. A [...] módon veszi sorba királyt, amint hegyi kecskére vadászik, a királyt amint hadgyakorlatot tart. És aztán kijut a vagy rájuk kerül a sor ugye a családtagokra, és a főhercegekre is és valamennyien megkapják a magukét, mint derék magyar emberek. Ez aztán egyre jobban szűkül ebbe a parodisztikus vonal, illetve keveredik össze a vasút a kapfai vasúti megálló szerzett élményekkel és akkor következik az *Utószó helyett*, amely aztán az embert egy kicsit hidegzuhanyként éri, mert illetve megmagyarázza ezt a, izét és ezt a bizonyos könnyű szívvel vett rákosista előszót, mert hiszen a szándékosan úgy volt fogalmazva ezekkel a kirívó korszerűtlenségekkel tehát, hogy borzsoá tudomány félék, hogy az ember úgy érezze, hogy hihi ezen már túl vagyunk. Valószínű a hidegzuhany a vasútállomáson.

[00:47:20](#)

„Most, amikor a múltba tekintést nem érezzük már elítélendő fogyatékoságnak, mert rájöttünk, hogy a jövőt leginkább a nemzeti múltból ismerhetni meg, azt is beláthatjuk, hogy történelmünk bizonyos pillanatait, rosszul értelmezett ideológiákra hivatkozva, kicsit jobban is elkendőztük, mint kellett volna. Mindezt magyarázzák a társadalmi-politikai helyzetből fakadó szórványos torzulások, amelyeket azóta már egyszer s mindenkorra leküzdöttünk; meg vagyunk győződve róla, hogy az alkotásnak szabadságot kell biztosítanunk, amennyiben az nem sérti népünk, nemzetünk érdekeit. Arról is meg vagyunk győződve, hogy a mi társadalmunkban tabuk nincsenek, nem is lehetnek. Itt az ideje, hogy bátran és kertelés nélkül kijelentsük: nemzetünk

haladó hagyományaira méltán lehetünk büszkék. - vagyis szószerinti idézet Aczéltól vagy Kádártól. - Így például az örvendetesen föllendülő nosztalgiahullámok mutatják, hogy a magyar nép a tizenkilencedik századot már nem a népelnyomó Habsburg-abszolútizmus mumusának tekinti, hanem érzékenyen elkülönítve, rokonszenvvel és megértő derűvel fogadja minden előnyös oldalát a polgárosodás dinamizmusának. - ez gyönyörű ez a [...]. - Számíthatunk tehát arra, hogy a fölmerülő vitás kérdésekben az utókor előbb-utóbb igazságot fog szolgáltatni. Következik ebből a demokratikus, nyílt vita lehetősége, mi több, követelő szükségessége. Mi magunk szilárdan állunk a népi demokrácia talaján, éppen ezért megengedhetjük magunknak, hogy korlátozott mértékben a nyugati polgári szellemáramlatokat is figyeljük, mert ezeknek is vannak néha szellemes ötleteik. Mindez nem jelenthet egyoldalú nyugatimádást, amely amúgy sem jellemzi magyar értelmiségünk túlnyomó többségét, sem pedig elvakult nacionalizmust, amelynek egyes képviselői kissé megélnkültek az utóbbi hónapokban, bizonyára csak átmenetileg. – ez a két [...] vett izét vagy ideológiai micsodából. - Elmondhatjuk tehát, hogy kétfrontos harcot vívunk, és azok, akik azt remélik, hogy erőfölényünkből vagy álláspontunk szilárdságából akár egy fikarcnyit is hajlandóak leszünk engedni, csalódní fognak. Éppen ezért a történelem a mi szövetségésünk: szolgálatunkba fogjuk állítani minden epizódját. Ez persze nem történhet a tárgyilagosság és a hitelesség rovására. Számunkra csak az igazság a fontos, tisztában vagyunk azzal, hogy a tények tények maradnak. Erre gondolunk, amikor a szerző nagyszabású munkáját kivételes jelentőségűnek nevezzük: mindenben a tények tisztelete vezérli.”

[00:50:00](#)

Na, most itt még egy darabig dicséri a szerzőt és a következőt mondja: „Ugyanakkor a mű nincs híján a fogyatékoságoknak sem; rég nem tartunk már ott, hogy az alkotótól személyes elkötelezettséget kérjünk számon, mégis, a korszakra jellemző karizmatikus tendenciák tárgyalását nemcsak hiányosnak és megalapozatlannak, hanem politikailag is kétségesnek érezzük. De vagyunk olyan demokratikusak, hogy egyébként jó munkákat, amelyek szocialista kultúránkat gazdagítják, még ilyen hiányosságokkal is megjelentetünk. A szerző műveinek válogatott bibliográfiája, melyet előfizetőinknek utánvéttel küldünk, csakhamar a könyvesboltokban is kapható lesz. Üdvözöl minden olvasót: az Emlékbizottság” Tehát a pasas már elhunyt, tehát az író. Hiszen azzal fejeződik be a „Végigmegyek a vasútállomás mellett, aztán kanyarodik az út, a tornác alatt vagyok. Még mindig sötét van. A tornácon áll valaki, körvonalai kirajzolódnak a világosra festett falon, parázslík a cigarettája”- előzőleg pedig ugye kínzókamrákról és hasonlókról esett szó.

[00:51:20](#)

No, most itt tehát a kettőnek az egymás mellett, tehát nemcsak a János főherceg, hanem Albert főherceg agyát és az újságírónak a főhercegről szóló pórnép seggnyalását kopírozza le ebbe az elakadt vonatnak a történetébe. Hanem a kétfajta kultúrpolitikai, illetve könyvkiadási, illetve irodalompolitikai attitűdök, amely látszólag szöges ellentéte egymásnak, azt is egymásba tudja kopírozni, megtalálja ezeket a közös pontokat, megtalálja a gyöngé pontját az egésznek a történelemtől való irtózás, amely a nyílt hamisítás vagy pedig a körbe hazudozás technikáját

vállalva minden áron valamiképpen szabadulni akar a tényektől. Akkor is, ha éppen a tiszteletükről beszél.

[00:52:28](#)

Hiszen az itt elhangzott szövegek teljesen ironikus kontextusba kerülnek, ami a tény tiszteletet meg a szabadságot meg a fenyegető [...]. No de itt megint valami fiatalos dolgot figyeltünk meg egyébként, hogy ami meglepő a kötetben és ígéretes, de talán egy kicsit kilóg, hogy ezt a fajta katasztrófatudatot eljátssza még egy olyan regiszterbe is, amelybe a kortársai már elkezdtek. Mondjuk azt, hogy itt az Eszterházy nyomdokaiba megy, aki ezt kipróbálta, megmutatja, hogy ő is tudja, másképp tudja és mesteri fokon tudja, de talán nem ez a leg.

[00:53:18](#)

Hogy mondjam a legfontosabb, mert hiszen a János főherceg adja, mint színhely. Az, ha eltekintünk azoktól a helyzetektől, ahol direktbe a főherceg napjait látjuk meg a [...] modorban akkor is eléggé szorongató lenne, ha csak célzásképp és nem ilyen direkt irodalmi paródia formájában jelenik meg. Tehát a lényeges, ami pedig igazán erős ez a karkai hangnem, ami a vasútállomáshoz fejezetekben jelenik meg.

[00:53:52](#)

Na, most a címadóra térjünk rá, erre Nagy-budapesti Rém-üldözésre, amelyet az ember megnéz akkor megint egy másfajta játékot lát csak először, de az nagyon könnyen föloldható. Tudniillik egyszerűen egy nyomdailag előállított és még nem korrigált kézirat formájában adja ki. Tehát azok a bizonyos kockák ugyebár a spáciumokat, az üres betűhelyeket jelzi, és még ezt a jegyzetek szövegek közti tördelésével okozza, illetve nehezíti tehát vagy teszi mulatságosabbá az olvasást. Ezen kívül a magyar helyesírás szabályainak nem megfelelő elválasztással. Tehát gyakorlatilag az [...] elválasztással.

[00:54:51](#)

Na, most a beszélő fej elég morbid hangulatot teremt ott a vázában és körülötte, akik ülnek a különben a levágott fej, mint varázseszköz az indián kultúrából származik és onnan is. És az egyik történetben, az első ciklusban be is mutatja, amikor a főúr a saját fia az Erasmusnak a levágott fejét kapja meg ajándékba egy ládából. Aki misszionárius volt, mármint a fiú misszionárius volt Dél-Amerikában. Tehát itt egy ilyenfajta varázsfej, ami különben némely német mesében is szerepelt, még ha nem csalódom Hauffnál és Bechsteinnél, akik szerették az orientális sztorijaikat némi borzalommal is fűszerezni.

[00:55:06](#)

És aztán a váza is mintha Hauffnál lenne, ha nem csalódom. Lehet, hogy az nem váza, hanem valami medence vagy ilyesmi, amibe bele kell helyezni a levágott fejet és amíg ott van addig

válaszol a hozzá intézett kérdésekre. Ez különben valami Ezeregy éjszaka sztori ha nem csalódom.

[00:56:20](#)

Na, mindegy ezt ki kell ki lehet keresni csak most jutott eszembe. Tehát itt ez a fej vezeti mintegy a vitát és a körülményesen barokkos pillanatokban megjelenített férfi és női szereplők, azok a legbanálisabb történeteket mesélik. Persze önmagában még nem volna nagy szám. A banális történetek a villamosról szólnak, vagy a metróról, ahol állandóan ellenőrök leskelődnek és lecsaphatnak az emberre, ha nincs bérlete vagy nincs lyukasztott jegye.

[00:57:07](#)

És a hallatlanul dinamikus felépítésnek köszönhető, hogy az ember már mielőtt a [...] vagy az igazi szenzációra kerülne a sor, már akkor kezdi érezni, hogy itt többről van szó, mint amit az ember hinne először. Tehát, hogy végül is egy a Hajnóczytól magától sem messze álló tipográfiai játékkal előadni a Hajnóczynál is legswifitbb ötletet, az embervadászatot. Ugye itt név írókról van szó a [...] a másik az a [...], akiket tehát vadásznak, illetve hát Afrikába elejtenek és majd kitömik őket, de hát nem is kell mert itt van a.

[00:58:26](#)

„A ketrecverem szélén álltam tehát □

„t: fölöttem a mennybolt, szívemben a halál. - mikor le akarja döfni a [...] szerű író(?) –

Ekk □

„or hűségese négerem kezéből kiragadtam acélhegyű □

„tízsidáját, és elébb egy édesgyökéren döftem ált □

„aj, hogy a diadal ellenére lankadt életkedvemet é □

„s a mogorva Th. Kyd urat fölcsiklándozzam; de mil □

„y meglepetés: Kyd úr az acélhegyen benyújtott éde □

„sgyökeret jámbor csámcsogással befalta! Kyd úr, a □

„rettegett vadállat, megvesztegethető hivatalnokud □ □

„varonccá silányult! A szégyen ajkamhoz növesztett □

„e nyelvemet; húrja-vesztett poéta-lantom, szelíd □ □ □

„vad-leső két szemem versenyt zokogtak. Akárhogy v

„an is, ettől fogva Thomas Kyd urat, aki rendesen/ □

„ a nap hevében heverészve vakarta hasának repedező

„pikkelyes bőrzeit, édesgyökérral tápláltuk, = □ □ □

„amely édesgyökeret időnként papír-ceruzával is me □

„gbővítettünk volt; az ily módon keletkezett haszn □

„avehetetlen firkálmányokat viszontag átvettük örö □
„k megőrzésre.”¹

[00:59:23](#)

Na, most tehát akkor csak arról volna szó, hogy az örökös rettegés, az ellenőrzés szimbólumaként a bármikor lecsapható végzet banális, és éppen ezért a undorító szimbólumaként használt ellenőrök nemcsak a budapesti közérzetet, magyar közérzetet, hanem az irodalom ebbe a közegbe, ahol teljes elértéktelenedését és visszhangja vesztését jelentik? Vagy pedig még mindez csak előkészítő valamihez, ami aztán végre hát érthetővé teszi a levágott fej morbiditását.

[01:00:28](#)

Pillanat. Itt az ördög segge, de ez nem az. Hol van az? Nyolc óra körül, mintegy húsz helikopter. Nem.

[01:00:55](#)

„Egész éjjel helikopter szálldosott a k □ □ □
„ohó fölött, üvöltő szirénaszóval. Reggel nyolc- □ □ □
„kilenc óra körül mintegy húsz helikopter szállt □ □ □
„el fölöttünk, elhajintván röpcédulákat, amelye □ □ □
„kben felszólítottak, hogy adjuk meg magunkat. A □ □ □
„hangszórón óránként bekapcsolták egy síró nő ha □ □ □
„ngját, aki mindig azt kiáltozta: Jurek, gyere h □ □ □
„aza! „

[01:01:20](#)

Aztán van itt ugye motoros rohamosztag és van nagyon érzékelhető és világos nyelvű leírás a [...] És fölbukkan az ördög. Az ördög, aki hol a korábbi novellákban és hol ironikus, hol félelmetes formájában. Mint járvány, mint mindent elpusztító kór, mint a halálnak a halálnál is borzalmasabb válfaja megjelenik. Ugye van a megszelídített Próteusz, akit a régész, akit aztán a buzi barátja meggyilkol az tud semlegesíteni egy ideig, de hát utána meghal és hát ki tudja azt, hogy ugye Próteusz nem változott-e, hiszen Próteusz egy még borzalmasabb formában, mikor ideiglenesen lemondott az ördögi alakjáról.

[01:02:30](#)

Különben ez a történet a régésszel, akit ha nem csalódom ugyebár [...] nevez tehát az linken van természetesen akit Triesztbe ölt meg a szomszédja és a szálloda szomszédja, aki föltehetően tényleg homokos kapcsolatban állott és aki azt hitte az ott lévő ásatásból származó dolgokról,

¹ Márton László: Nagy-budapesti Rém-üldözés, Digitális Irodalmi Akadémia
<http://resolver.pim.hu/dia/PIMDIA39924>

hogy ez a fajta kincs, amit érdemes elrabolni. Ilyenfajta egészen fölismerhető célzásokat csak akkor használ, hogyha valami fontosabbat akar annál, semmint hogy ezt olyan könnyen.

[megszakad a felvétel]

[01:03:30](#)

Új világa, az elsüllyedt paradicsom megtalálása után, amelyet Szicíliába ás ki és prezentál a világnak, mint új Görögországot, mint új hajnal. Mert a Márton Laci nem csak az irodalmi trükkök és a morbiditás iránti érzékét hozta el a német romantikából, hanem ennél sokkal többet. És gondolom, hogy ez a lényeges, ez ami miatt ő vonzódik ehhez az egész irodalmi világhoz. A mélységes kételyt a felvilágosodás értékeiben, illetve azokban az értékekben, amelyek felvilágosodásra hivatkozva egy racionalista álvilágot hoztak létre, amely végül is alvilágnak bizonyult. Hiszen ez itt a legfontosabb.

[01:04:42](#)

És ezért tolakodik be állandóan a jó kicentizett és ellenőrzött, ahogy a Rémüldözésben mondja a polícia által rendben tartott világba állandóan azért tolakodnak be a szörnyek, az ördögök a mételty és a legkülönösebb perverziók formájában megjelenő romlás, amely aztán a végén a világot ebbe a látványos semmivé foszlásába torkollik, ami a [...]

[01:05:10](#)

Egyetlen egy novellában van ellensúly ezzel szemben. Természetesen megint a romantika szellemében, és akkor ez a kereszténység, mégpedig a maga misztikus válfajába. Persze ez az itt megjelenő szemétdombra dobott kurva, akit miután elhasznált az az úr, aki bérbe vette, mint egy állatot, vagy mint egy elhasznált edény kihajította a szemétdombra. Azt megmagyarázatlan isteni csoda változtatja új Jeanne d'Arc-á és stigmatizált élő szentté, akit a kolostorba bujkál, illetve rejtegetnek, mert hiszen éppen a felvilágosodás jegyében készülnek a kolostorokat szekularizálni.

[01:05:57](#)

Ennek az apácának, illetve ennek a szent nőnek a története azért persze egy kicsit dosztojevszkijesre van véve természetesen, mert a német romantika mondjuk a második felét elfogadná, hogy egyszer csak a semmiből ott terem egy hölgy a város kellős közepén, mintha ott testesült volna meg és aztán nemsokára kiütnek rajta a stigmák és Jézus korabeli. Ez itt nem veszi annyira komolyan, mint a kommersz [...] nyilván azt veszi alapul. Noha a múlt században is volt egy ilyen, csak most nem jut eszembe a neve, de majd beugrik.

[01:06:35](#)

Egy ilyen nő, aki valami 40 évig feküdt mozdulatlanul és profétált egyfolytába, és mindenki fölkereste. Miska, nem emlékszel erre? Tudod a Széchenyi is meg a Kossuth is volt nála, és ott

egymás fejére olvassák a Pesti hírlap vitában, és akkor derül ki, hogy mind a kettő járt már [...]. Arról van szó, ugye, hogy a Széchenyi elborzadt Kossuthnak egy cikkétől, amelybe az a halottkémek bevezetését követeli minden megyében, mert Sáros megyében állítólag élve temettek el valakit, és az fölébredt. És aztán a kriptát döngette belülről nem tudott kijönni, és amikor meghallották a döngetést és kinyitották addigra már meghalt és közben megette a saját lábát vagy valami ilyesmi.

[01:07:27](#)

Na, most erre a Széchenyi azt mondja, hogy ne etessük a külföldet ilyen borzalmakkal, mert az vagy megtörtént vagy se. De én magam is, és hogy akkor hirtelen kiesik a Kossuth szidók pátoszából azt mondja, hogy én magam is félek rettenetesen az élve eltemettetéstől és el is mentem a híres jósnőhöz. Akit egy költő működtetett ilyen [...], aki rájött ennek a nőnek erre a misztikus képességeire és ott ugye titkára lett ennek az élőhalottak, és jegyezte föl a mondásait, és ezt nagyon jól megélt(?) belőle és fogadta a vendégeket. És akkor kiadták, aztán e század negyvenes éveiben kiadták a nőnek a vendégkönyvét, és akkor derült ki az, hogy a Széchenyi meg a Kossuth is jártak nála. És általában minden jobb magyar az, aki arra járt [...] környékén az fölkereste.

[01:08:29](#)

Na, mindegy, tehát ilyenfajta stigmatizált izék csajok azok voltak a múlt században és voltak azelőtt is. A legelső ilyenfajta stigmatiz az igaz nem nő volt, hanem férfi. Az a Szent Ferenc előtt vagy 50 évvel élt. Ha nem csalódom ír volt. Ez az egész dolog ezt tehát a stigmatizálás történetét vagy ehhez hasonlókat, a históriát azt megírta valaki a [...] kiadónál Tübingenben, csak sajnos nem jut eszembe a neve 1921-ben ahonnan szedem az adataimat.

[01:09:09](#)

De természetesen a másik realitás, hogy ez a megváltás ígérete, akit az Isten ebben a teljesen elszáradt és veszte felé rohanó világra küld, hogy ez egyúttal a legmélyebben megalázott emberi szenvedésből egy kidobott, szó szerint szemétdombra dobott jób(?) kurvából lesz hirtelen csodával. Mert ezt ugyan nem mondja ki, de érezteti a regényben szereplő ál vizsgálóbíró, akinek a kilétéről pontos tudomásunk nincs is, hogy a két személy azonos. A szemétdombon heverő jób és a Krisztusé a Krisztus képére átlényegült szent, aki aztán a végén szörnyű szenvedések között meghal.

[01:09:51](#)

Ilyenfajta megoldást később nem találunk, tehát pedig, de mindenesetre ez, hogy benne van ez mondjuk az embernek fényt vet az egésznek az ideológiai hátterére. Tehát mondjuk ideológiatörténeti hátterére, hogy az irracionális elemek forrásának a barokk irodalom iránti különös vonzódást, illetve a német romantika rokonszenveinek a vállalásából fakadnak önmagukban.

[01:10:25](#)

Hanem egy olyan történetfilozófiai kételyből, amelyre a legadekvátabbak ezt a fajta megoldást és írói magatartást találja. Tehát a felvilágosodás úgynevezett felvilágosodás eszméit lejárató 20. század oly kétségbeesett 20. század végén élő író olyan kétségbeesett gúnnyal reagál ezekre az elfuserált eszményekre és azoknak a rothasztó hatására, mint ahogyan a német romantikusok tiltakoztak a racionalizmus ellen vagy az ellen, amit a racionalizmussal azonosítottak.

[01:11:09](#)

Hogy végül is a nagyon mesteri módon fogalmazza meg, és talán elsőként a nagy [...] már van, az ideológiai vákuum volt, amely most már nagyjából érezhető. Ezzel kapcsolatban elmondanám azt, hogy a Pesti Egyetemen a Király Tanszéken volt egy vita a tankönyvekkel kapcsolatban. És nevezetesen azon alkalomból, hogy előtte az 3 héttel volt, hogy előző pénteken kellett szeptember 6-án, ha nem csalódom. A Pártközpontban volt egy reggeltől estig tartó vita. Eldöntetlen vita végül is, a tankönyvekről elsősorban a negyedikes tankönyv második feléről, amelyről, hogyha láttátok ugyebár a sajtót, akkor hosszas és becsületsértő [...] hemzsegő cikksorozatot írt maga Fekete Sándor.

[01:12:03](#)

Az [...] aztán valami ötöt, aztán folyt egy vita a Király tévényilatkozatával kapcsolatban az irodalmi vetélkedő után a Magyar Ifjúságban és akkor rengetegen szóltak hozzá. Ezután bekapcsolódott a Népszabadság, a Társadalmi Szemle és a Kritika is. A Kritikában [...] István írt egy kemény hangú támadást, amely hát ideológiai elhajlással és a rendszerünk ellenzésével vádolta a könyvet és így tovább.

[01:12:47](#)

Na tehát végül is a meccs az volt, hogy a könyvet azt betiltsák-e vagy se. És hát a vita nem tudta ezt eldönteni, úgyhogy Tóth Dezső még ott már nem [...] volt itthon. Egy levelet írt, amiben lehet keményen [...] tankönyv ellen. Köpeczi nagyjából semleges volt, mint miniszterelnök, mert végül is ez a reszortja, de a végén azt mondta, hogyha így nem dől el a vita, akkor adminisztratív módon kell a kérdést megoldani. A szerzőt a Madocsait, aki jelen volt, azt sokan támadták és a legalpári módon és szép hitvallás lett ott az igaza mellett és így tovább és így tovább. De én nem voltam ott, mert engem nem hívtak meg.

[01:13:33](#)

Német [...] azért meghívtak és viszont aztán ezen [...] a Szabolcsi Miklós, aki jelen volt, és hát ő volt az egyik fő vádlottja a dolognak, igazgató volt, aki az egészet engedélyezte. Az összefoglalta a vitát és elmondta a maga véleményét és ott hallatlanul érdekes dolgok hangzottak el. Kenyeres a fölszólalásában azt mondta, hogy abszurdumnak tartja, hogy a tankönyvön, illetve tágabban az irodalmon kérjük számon az ideológia hiányát, mikor az nem az irodalom feladata és ideológia így már 25 éve nincsen. Mondja [...]

[01:14:19](#)

És iszonyatos ellentmondás a gyakorlat és az elmélet között, mert a gyakorlat az sokszor liberális volt vagy elnéző, az elmélet viszont, hogyha ennek megpróbálta levonni a következtetést, hogy a következményeit akár az irodalomelmélet, akár a kritika, akkor az rögtön fejbe lett csapva. Tehát volt egy liberális, többé-kevésbé liberális gyakorlat, és volt egy voltaképpen sztálinista elmélet.

[01:14:45](#)

Kenyeres azt mondta, hogy Lukács György végrendelete, szellemi végrendeletét két dologgal lehetne, vagy két mondatban lehetne összefoglalni mind a kettőt beszabotálták. Az egyik az, hogy megszüntetni a sztálinizmust nem csak nálunk, hanem a többi szocialista országban is. Ez nem történt meg. A másik pedig, hogy kidolgozni a sajátos magyar változatát, a sajátos magyar változásokhoz idomuló új ideológiát, amely mintegy hát a felépítménye lenne a végbement változásokkal átformálódott alapnak.

[01:15:18](#)

Ez se történt meg és ezért a tankönyvön verik el most a port, mert az egy egzisztencialista értékeszményt állított a tárgyalt anyag középpontjába. Azokat emelte ki, amelyek ehhez közelítenek, ezért kapott lassan sőt, Mészöly Miklós [...] Géza, Pilinszky János és Mándy Iván. És ezért nem kapott mondjuk egy árva szót se Darvas József elvtárs.

[01:15:48](#)

És ezért kapott így két sort a Benjámint(?) és így tovább, és így tovább. Tehát ami végül is a botrány egyik kiváltó oka volt. Tehát ez az ideológiai [...] kifejezés volt olyan sajátos és megszívlelendő, a másik pedig amit a Szabolcsi mondott.

[01:16:05](#)

Szabolcsi végül is többek között azt mondta, hogy ő nem tartja helyesnek és semmiképpen sem támogatta egy konszenzuson alapuló új tankönyvet olyan konszenzuson, amelyben tehát a az összes irányzat a magáét kielégítően megkapná, mert ez esetben valami nem létező dolog jönne létre. Azt mondja, ő az alternatív tankönyvet pártolja, ha erre van lehetőség egyáltalán, amíg [...] azt képviseli.

[01:16:40](#)

Az egyik az egy ilyenfajta nevezzük akkor jobb híján humanista-egzisztencialista beállítottságúnak, mint amilyen a Madocsai. A másik egy népi nemzeti irányú mondta legnagyobb megdöbbenésemre. A harmadik pedig ha volna ilyen, de nincsen, szocialista elkötelezettségű, ezt kétszer is megismételte, hogy az nincsen

[01:17:01](#)

Tehát a valóságban nincsen, az ideológiai követelményekben természetesen van. De olyan irodalom nincsen, amelyre arra lehet bázírozni egy tankönyvvel, mert akkor megint ugye mit tudom én, a hogy is hívják úr a Darvas József és Gál István lenne a [...].

[01:17:21](#)

Még tanulságos volt ebben, hogy visszatekintett saját múltjára Szabolcsi és azt mondta, hogy ő már egyszer belement egy elvtelen kompromisszumba vagy konszenzusba, de abba ő többé nem hajlandó. A emlékeztek a milyen óriási botrány volt minden lapban [...] járt az élen annak idején. Az irodalomtörténeti kézikönyv kétszer egyes kötetének a kritikátörténetnek a megjelenésekor. Na [...] most annyit mondott, hogy azt az egész könyvet úgy, ahogy van, teljességgel átdolgoztatták velük megjelenése előtt – mondja. Beleszólt mindenki: Aczél György, Pándi Pál, Király. Király ott ült különben. Az a Csibra István, aki most ugye a tankönyvet is megtámadta. „De!” - mondta Szabolcsi bizonyos pátosszal, - „még a martonvásári Mezőgazdasági Kutatóintézet is. És akkor átdolgoztatták velünk és a végén az ellenkezőjét írtuk, mint amit gondolunk.”

[01:18:26](#)

Mi történt? Megjelenik és akkor ugyanazok az emberek, Aczél György, Király István, Pándi Pál, Csibra István és a Mezőgazdasági Kutatóintézet megtámadták. Azt mondja: „Akkor én,” - mondta Szabolcsi még nagyobb pátosszal, - elhatároztam, hogy többé ilyet nem csinálok. Ezentúl azt írom, amit gondolok, mert különben nem maradhatok ember, férfi és tudós. Mit mondjak sajátosról(?)? [...]

[felvétel vége]